

Situace amerických knihoven ve Farmingtonu v oblasti financování, služeb a lidských zdrojů

Mgr. Andrea Watt / Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Slezská univerzita v Opavě

Resumé:

Článek popisuje situaci dvou konkrétních amerických knihoven (městské a akademické) ve městě Farmingtonu ve státě Maine. Zaměřuje se na jejich fungování v oblasti financování, služeb a lidských zdrojů a pokouší se zjistit, jaký vliv měla ekonomická krize na tyto knihovny.

Klíčová slova: knihovny – USA – financování – služby – lidské zdroje – ekonomická krize.

Summary:

The article explores a situation of two specific American libraries (municipal and academic) in Farmington, Maine. It focuses on the way they both operate in the areas of financing, services and human resources, while trying to take into the influences of economic crisis in account.

Keywords: libraries – USA – financing – services – human resources – economic crisis.

Úvod

Od konce roku 2007 ovlivňuje ekonomická krize a její důsledky Spojené státy americké (The National Bureau of Economic Research, 2008). Výjimku netvoří ani americké knihovny, o čemž svědčí i množství publikované literatury na toto téma (Dowling, 2009; ALA, 2010; Towns, 2010 a další). Asi nikoho nepřekvapí, že v důsledku ekonomické krize se veřejné knihovny potýkají se škrty v rozpočtu. Škrty nutí veřejné knihovny k propouštění zaměstnanců, k redukci v oblasti akvizice, omezování otevírací doby a v nejhroších případech i k uzavírání poboček. Krize se však na veřejných knihovnách podepsala i nečekaně pozitivním způsobem. Podle informací na webu ALA (2011a, nestr.) se lidé v době ekonomické recese obracují právě ke knihovnám, které jim zajišťují bezplatný přístup k dokumentům a internetu. Využití veřejných knihoven roste i přesto, že příjmy knihoven se snižují. Velmi podobná situace panuje i v prostředí akademických knihoven (Walker, 2011; Kniffel, et al., 2009).

Určitý úzce vymezený vhled do situace přináší i tento článek, který vznikl na základě rozhovorů s knihovnicí ve městě Farmington v americkém státě Maine¹, a analýzy statistických dat, která obě knihovny shromažďují. Článek tedy bere v úvahu pouze kvantitativní výstupy, nikoli výstupy kvalitativní, které by pro skutečně komplexní analýzu bylo potřeba zahrnout.²

¹ Maine je nejseverněji položený stát USA na východním pobřeží. Rozlohou je o něco málo větší než Česká republika a je domovem zhruba pro 1,3 miliónů občanů.

² Pro více informací ohledně kvalitativních výstupů, přímé a nepřímé hodnoty knihoven pro ekonomiku daného státu je k dispozici například literatura na webu OCLC (<http://www.oclc.org/roi>), případně studie Britské národní knihovny (<http://www.bl.uk/pdf/measuring.pdf>).

Impulsem ke vzniku článku byla úvaha, jak výrazně se ekonomická krize projevila na fungování tamních knihoven. Pokud pomineme podnikové, školní a specializované instituce, nacházejí se ve Farmingtonu dvě knihovny – Veřejná knihovna ve Farmingtonu a akademická Knihovna A. Mantorové. Pro účely zkoumání byly vybrány obě knihovny, aby byl zastoupen typ veřejné i akademické knihovny, avšak cílem článku není v žádném případě obě knihovny obecně srovnávat.

Byly zvoleny tři základní oblasti zkoumání, na které se následně zaměřily rozhovory vedené s pracovníky obou knihoven. Rozhovory byly vedeny s ředitelkou Veřejné knihovny ve Farmingtonu Melanie Coombsovou, s ředitelem univerzitní Knihovny A. Mantorové Franklinem Robertsem, s vedoucí výpůjčního oddělení Janet Brackettovou a s vedoucím oddělení pro informační služby Brycem Cundickem.

První uvažovanou oblastí zkoumání bylo financování knihoven. Prostředky pro svou existenci mohou knihovny získat z různých zdrojů.³ Většinou se však jedná o následující:

- *Prostředky ze zřizující instituce.* U veřejných knihoven je to město, které od občanů vybírá daně a z nich financuje knihovnu. Akademické knihovny jsou závislé na prostředcích od zřizující univerzity. V obou případech se však vždy jedná o největší částku na provoz knihoven.
- *Finanční dary poskytnuté knihovnám.* Tradičně se ve Spojených státech amerických při zakládání neziskové organizace (v tomto případě veřejné knihovny) sloužící potřebám komunity provede fundraising. Získané prostředky se pak investují a instituce žije pouze z úroků, aniž by využívala původně investovanou sumu peněz. Investovaná částka se samozřejmě může navyšovat (a s ní i výnosy z úroků) s průběžnými finančními dary knihovně. Akademické knihovny se v rámci fundraisingu orientují spíše na bývalé, někdy velmi významné, absolventy univerzity, které žádají o finanční příspěvky na fungování knihovny. Výjimku ale tvoří i fundraising v místní komunitě. Tyto prostředky bývají také investovány a generují úroky, které knihovna využívá podle svých potřeb. Kromě takových specificky nepodmíněných darů mohou oba typy knihoven obdržet finanční dary, které jsou však dárcem určeny pro přesně daný účel. Tyto prostředky nelze využít jinak, než jak bylo dárcem stanoveno (například na nákup specifické literatury z oboru zájmu dárce).
- *Roční registrační poplatky a pokuty vybrané od čtenářů.* I zde se tradice amerických veřejných knihoven liší od českých. Bere se v potaz, že peníze na provoz knihovny pocházejí z daní místních daňových poplatníků, a proto by za službu neměli platit dvakrát. Jsou to především obyvatelé komunity, kteří při zakládání instituce poskytují finanční prostředky, a proto od nich knihovny nechtějí nic vybírat. Výjimku tvoří uživatelé knihovny, kteří v daném městě nemají trvalý pobyt a neplatí v daném regionu daně. Od nich veřejné knihovny poplatky vybírají a výše poplatku se většinou rovná částce vybírané na daních od místních občanů. V prostředí akademických knihoven existuje

³ Při uvádění následujících zdrojů je brána v potaz pouze situace ve státě Maine. Vzhledem k velikosti a různorodosti Spojených států amerických je možné, že se mohou objevit i jiné zdroje financování knihoven.

různá praxe. I když některé akademické knihovny v ostatních státech USA vybírají registrační poplatky od studentů, v Maine tato praxe ve většině akademických knihoven neexistuje (s ohledem na školné, které studenti platí). Některé akademické knihovny v Maine však poplatky vybírají od všech uživatelů, kteří se nepočítají do akademické komunity, s tím, že bývalí absolventi mají poplatek nižší než ostatní veřejnost (Bowdoin College; Colby College, 2011; Fogler Library, 2000).

- *Nadační příspěvky a grantové prostředky.* Veřejné i akademické knihovny mohou žádat o finanční prostředky a příspěvky v rámci zveřejněných grantových programů a projektů u různých grantových agentur, nadací a sponzorů. Státní knihovna v Maine poskytuje na webových stránkách přehled takových zdrojů, které jsou vhodné jak pro veřejné, tak i pro akademické knihovny (Maine State Library, 2010a). Konkrétně ve státě Maine působí například Nadace Stephena a Tabithy Kingových, která mimo jiné věnuje své prostředky často na potřeby knihoven (Oder, 2006) – mj. věnovala prostředky také Veřejné knihovně ve Farmingtonu na nutné opravy budovy (Coombs, 2011).

Druhou oblast, smysl existence knihovny, logicky tvoří služby. To, jaké má knihovna k dispozici finanční prostředky, do značné míry ovlivňuje i poskytování služeb. Veřejné knihovny zřizované městy ve státě Maine totiž nejsou regulovány zákonem, tak jako knihovny v České republice. Legislativa v Maine pouze povoluje městům knihovny zřizovat, ale už neřeší, jaké služby by knihovny měly poskytovat (Office of the Revisor of Statutes, 2011). Státní knihovna v Maine uvádí na webových stránkách informace o minimálních standardech pro veřejné knihovny, ale ty fungují spíše jako doporučení než závazné dokumenty. Nicméně ani tyto standardy explicitně neuvádějí, které služby by knihovna měla poskytovat (Maine State Library, 2010b). Ani fungování akademických knihoven není upraveno žádným zákonem. Opět jsou k dispozici standardy, které vydává ACRL (ALA, 2011), ale i ty jsou pouze doporučené.

Třetí oblastí jsou lidské zdroje, kterých se krize dotkla velmi citelně. Podle dat, která uvádí Centrum pro výzkum pracovních sil v Maine (Maine Department of Labor, 2010a), došlo v roce 2009 ke zvýšenému výskytu případů masového propouštění a také žádostí o podporu v nezaměstnanosti oproti údajům v předchozích letech.⁴ V červenci roku 2006 i 2007 udával Maine nezaměstnanost 4,8 %, v červenci roku 2008 nezaměstnanost vzrostla na 5,3 %, v roce 2009 se zvýšila na 8,4 % a v červenci roku 2011 mírně klesla na 7,7 % (Maine Department of Labor, 2010b).

Článek si samozřejmě v žádném ohledu nenárokují právo na obecnou platnost závěrů a popisovaných skutečností v rámci celých Spojených států amerických, což jednoznačně vyplývá z úzkého zaměření na dvě konkrétní knihovny v malém městě malého státu USA.

1. Profil Veřejné knihovny ve Farmingtonu

Počátky veřejné knihovny ve Farmingtonu se datují rokem 1799, ale ve své dnešní podobě začala knihovna fungovat až od roku 1890. V současné době vlastní

⁴ Centrum pro výzkum pracovních sil eviduje počet případů masového propouštění, které definuje 20 žádostí o kompenzaci v nezaměstnanosti na jednu organizaci během období pěti týdnů, přičemž délka nezaměstnanosti trvá více než třicet dní. Data, která centrum prezentuje, jsou vycištěna od výkyvů spojených se sezónními pracemi (Maine Department of Labor, 2010).

vlastní knihovna asi 30 000 knihovních jednotek (Farmington Public Library, 2010) a slouží 4 107 uživatelům (Maine State Library, 2010c). Kromě obyvatel města slouží knihovna také početné skupině uživatelů z řad vysokoškolských studentů místní univerzity.⁵ Knihovna je zřízena městem.

1.1 Financování

Veřejná knihovna ve Farmingtonu získává finanční prostředky ze tří následujících zdrojů:

- Dotace města, které je hlavním zdrojem financí a knihovnu sponzoruje z daňových výnosů. Ty většinou tvoří přibližně 50–60 % příjmů knihovny.
- Výnosy z úroků finančních darů. Tyto výnosy knihovna využívá pro nákup periodik i neperiodických dokumentů, na menší opravy a na platby za energie.
- Pokuty vybrané od čtenářů a roční registrační poplatky. Poplatek ve výši 25 dolarů (423,- Kč) se vybírá od osob, které ve Farmingtonu nemají trvalé bydliště.⁶ Uvedený registrační poplatek se však nevztahuje na jednotlivce, ale na celou, tradiční i netradiční, rodinu.⁷

Všechny tyto příjmy v podstatě pouze pokrývají roční náklady na provoz knihovny. Pokud je v knihovně potřeba provést opravy většího rozsahu, musí knihovna hledat řešení pomocí grantů od státu Maine nebo darů různých nadací⁸ (Farmington Public Library, 2010; Coombs, 2011).

V tabulce 1⁹ (viz příloha str. 42) lze vidět příjmy a výdaje Veřejné knihovny ve Farmingtonu (Maine State Library, 2010c; 2010d; 2010e; 2010f). V letech 2006 a 2007 byly veškeré prostředky, které město knihovně poskytlo, použity na mzdy a platy zaměstnanců.

⁵ I přesto, že se jedná o městskou knihovnu, je studenty hojně využívána. Veřejná knihovna ve Farmingtonu uzavřela s Univerzitní knihovnou A. Mantorové dohodu, která osvobozuje VŠ studenty od registračního poplatku a umožňuje jim využívat služby městské knihovny, s výjimkou MVS, kterou si studenti musí primárně zajišťovat v univerzitní knihovně. Systém funguje tak, že studenti si bezplatně vyřídí průkaz v univerzitní knihovně a při registraci v městské knihovně jim pracovnice nalepí další čárový kód na univerzitní průkaz. Systémy knihoven fungují tedy odděleně a nesdílejí data. Knihovny spolupracují i na dalších úrovních. Například v roce 1996 společně sdílely grant na 1,5 miliónů dolarů a tradičně spolupracují v rámci čtenářských a diskusních skupin (Brackett, 2011).

⁶ Pro lepší představu o výši registračního poplatku je nutno zmínit minimální a průměrnou měsíční mzdu v Maine. Minimální mzda v Maine je stanovena na 7.50 dolarů (127,- Kč) za hodinu (U.S. Department of Labor, c1996-2011), což při 40 hodinovém pracovním týdnu činí 1 260 dolarů (21 294,- Kč) za měsíc. Průměrná měsíční mzda v Maine v roce 2010 dosahovala 1499 dolarů (25 333,- Kč) (U.S. Bureau of Labor Statistics, c1996-2011). Všechny převody z dolarů na koruny jsou podle kurzu 1 dolar=16,9 Kč.

⁷ Za netradiční rodinu považuje knihovna například registrovaný homosexuální pár, vnučata trvale žijící s prarodiči nebo například postaršího dědečka žijícího v jedné domácnosti s mladým manželským párem (Coombs, 2011).

⁸ V roce 2009 proběhla v knihovně výměna střechy, úprava základů budovy a výměna petrolejové nádrže (společně se dřevem se jedná o tradiční metodu vytápění). Projekt byl financován převážně částkou 50 000 dolarů (849 123,- Kč) od Nadace Stephena a Tabithy Kingových a částkou 21 000 dolarů (356 621,- Kč) od státu Maine (Coombs, 2011).

⁹ Data z roku 2010 bohužel nebyla dostupná. Knihovna každoročně zpracovává výroční zprávu pro Státní knihovnu v Maine. Souhrnnou zprávu ze všech knihoven pak státní knihovna zveřejňuje na webových stránkách většinou koncem července. K 1. 9. 2011 nebyla zpráva ještě k dispozici. Dle Coombsových prý vlivem ekonomické krize došlo ve státní knihovně k propouštění zaměstnanců a to je i důvodem, proč ještě není zpráva hotova (Coombs, 2011).

Vidíme, že od roku 2008 se finanční prostředky poskytované městem navýšily. K tomu došlo na žádost ředitelky knihovny v roce 2007, již město vyhovělo. Tyto peníze byly použity výhradně na zaměstnanecké výhody, které zaměstnanci doposud neměli (Coombs, 2011).¹⁰ Mzdy a platy jsou tedy v tabulce od roku 2008 uvedeny včetně těchto výhod.¹¹ V roce 2006 a 2007 dokonce platy zaměstnanců převyšují dotace od města, knihovna tedy musela čerpat z jiných zdrojů, aby mohla tyto náklady pokrýt. Dotace města pro roky 2008 a 2009 se nezměnily, avšak tabulka 1 už neuvádí, že podle výroční zprávy města Farmington (Town of Farmington, 2011) došlo v roce 2010 k jejich navýšení o 4 143 dolarů (70 017,- Kč), což podle Coombsové stálo nemalé úsilí (Coombs, 2011). Zpráva dále uvádí předpokládanou částku pro rok 2011, která je oproti roku 2010 vyšší o 5 523 dolarů (93 339 Kč). Zda však město částku knihovně skutečně přidělilo, není jisté.

V tabulce 1 si můžeme také povšimnout, že v roce 2009 došlo k navýšení příjmů z ostatních zdrojů knihovny, což je pravděpodobně odrazem prostředků získaných na stavební úpravy knihovny ve stejném roce.

Za poslední uvedené čtyři roky vydala knihovna v průměru 35 % na ostatní výdaje, které zahrnují menší opravy, kancelářské a knihovnické potřeby, vybavení knihovny, hardware a software (dále HW a SW), energie aj. Podle ředitelky knihovny souvisí rostoucí částky za tyto výdaje s rostoucími cenami energií a zboží obecně a nemájí tedy přímou souvislost s ekonomickou krizí (Coombs, 2011).

Dále si můžeme všimnout, že se částka určená na nákup publikací od roku 2006 snižuje, což podle ředitelky souvisí s rostoucí inflací a následně rostoucími cenami knih.¹² Knihovna je tedy nucena nakupovat publikace s větší opatrností. V praxi to znamená koupí spíše jednoho výtisku knihy s větším písmem než nakoupit dva – jeden běžný a jeden s větším písmem (Coombs, 2011).¹³

Vidíme, že v roce 2009 se i přes vyšší výdaje oproti roku 2008 podařilo knihovně značnou sumu ušetřit. To je výsledek především mírné zimy a nižších nákladů na vytápění budovy.

¹⁰ Zaměstnaneckými výhodami (tedy něčím, co je nad rámec mzdy či výplaty) se v tomto případě myslí odvody sociální správě, ale především také různá pojištění, která mohou zaměstnanci využívat za finanční účasti instituce. Jedná se například o zdravotní pojištění, stomatologické pojištění (počítá se zvlášť a ne všechny instituce jej automaticky zahrnují), životní pojištění, ale i zdravotní pojištění po odchodu do důchodu (Maine State Library, c2010g). Zaměstnávající instituce většinou nabízí větší kvalitu služeb zahrnutých v pojištění za nižší cenu, než by byl zaměstnanec schopen uhradit sám. Pojištění se vztahuje většinou nejen na zaměstnance, ale také na jeho nejbližší rodinné příslušníky, takže v praxi často jeden z manželů volí práci, která přináší menší výdělek, ale naopak větší výhody v oblasti pojištění a druhý takovou práci, která zajišťuje rodinu finančně. Určitá procentuální část nákladů na pojištění bývá zaměstnanci strhávána z výplaty.

¹¹ V roce 2010 došlo v knihovně ke změně v rámci poskytovaných výhod. I když se cena, kterou zaměstnanci platí za nové pojištění, nezměnila, současné podmínky nepokrývají tolik úkonů jako předchozí pojištění. Pojištění také nepokrývá náklady na dentální péči a neposkytuje žádné výhody vztahující se na důchod (Coombs, 2011).

¹² Například Glazerová uvádí, že ceny vydavatelů se každoročně zvyšují o 8 % (Glazer, 2009).

¹³ K těmto opatřením knihovna sahá, i když má na nákup knih podstatně větší slevy než běžný kupující. Stát Maine totiž na roky 2009–2012 uzavřel s předními nakladateli a vydavateli, ale i prodejci kancelářského nábytku a vybavení, plošnou smlouvu, ve které se zaručují, že knihovnám budou poskytovat větší slevy, než které jsou běžně dostupné pro nakupující (Maine State Library, c2010h). Například nakladatelství Baker & Taylor poskytuje knihovnám až 40 % slevu na běžné knihy a 10–20% slevu na knihy se zvětšeným písmem (Coombs, 2011). Ve smlouvě je kromě slev na zakoupené zboží také stanoveno, že objednávka musí být doručena do sídla knihovny zdarma. Knihovny tedy neplatí ani poštovné (Maine State Library, c2010h).

V roce 2011 získala knihovna šest notebooků a zařízení pro pořádání videokonferencí z federálního grantového programu BTOP (Broadband Technology Opportunity Program), který zprostředkovává Státní knihovna v Maine. Toto vybavení získala knihovna paradoxně díky ekonomické krizi. Grant byl vypsan na základě usnesení a následně zákona podepsaného prezidentem Obamou v únoru 2009, jehož cílem bylo výslovně povzbudit americkou ekonomiku (Recovery.gov, 2009). Maine se počítá mezi státy s vysokou nezaměstnaností. Konkrétně kraj, ve kterém se nachází Farmington, udával v roce 2009 nezaměstnanost 10,2 %. Podle prohlášení na webových stránkách Státní knihovny v Maine by veřejné knihovny měly v době krize nabídnout místa s vysokorychlostním internetem a také vybavení k pořádání videokonferencí, které bude sloužit jak k intenzivnějšímu školení knihovníků, tak i uživatelům knihoven k využívání informačních a komunikačních technologií (Maine State Library, c2010i).

1.2 Lidské zdroje

V knihovně pracují čtyři zaměstnanci na plný úvazek přinejmenším od roku 2006 (Maine State Library, 2010c; 2010d; 2010e; 2010f). V roce 2006 nastoupila v knihovně nová ředitelka a od té doby se v knihovně žádné personální změny neudály. Knihovna však vždy byla a dále zůstává velmi závislá na dobrovolnících a další pomoci. V průběhu celého roku zde vypomáhají dva dobrovolníci. Jeden pomáhá u výpůjčního pultu a druhý se stará o běžnou údržbu budovy. Dále knihovna využívá pomoci vysokoškolských studentů, kteří v knihovně za rok odpracují zhruba 150 hodin. Jednou ročně knihovna pořádá den úklidu, kdy jsou ošetřeny dětské knihy a celá budova je řádně uklizena. I tento den je podpořen účastí dobrovolníků (Coombs, 2011).

1.3 Služby

Knihovna nabízí svým uživatelům tradiční výpůjční, referenční, kopírovací, tiskové služby, dále přístup k internetu a programy čtení pro děti a s dětmi. Kromě toho poskytuje také pomoc při studiu místních genealogických záznamů a společně s Knihovnou A. Mantorové pořádá čtenářské a diskusní skupiny pro dospělé. V rámci výpůjčních služeb nabízí mimo běžnou literaturu také publikace, které jsou tištěny speciálně větším písmem a slouží pro slabozraké nebo starší občany, a přístup k databázi audioknih. Ty jsou k dispozici pro všechny registrované uživatele participujících knihoven (Farmington Public Library, c2010). Projekt fungující od roku 2008 se nazývá Download Library a umožňuje registrovaným uživatelům knihoven v Maine stahovat audioknihy a od roku 2010 i e-knihy odkudkoli za předpokladu, že mají přístup k internetu. Knihy se po dvou týdnech samy odstraní z paměti (Maine.gov, c2005).

Poskytované služby nejsou pro uživatele zpoplatněny s výjimkou kopírování a tisku. Podle Coombsové byla knihovna kvůli vyšší ceně inkoustu nucena zvednout cenu za tisk z původních 10 centů na 25 centů za stránku. Uživatelé také platí penále 2-3 dolary (41,- až 51,- Kč) za nevyzvednutou objednanou MVS (Coombs, 2011).

V oblasti služeb krize knihovnu zasáhla nepřímo v zajišťování služby MVS. Knihovna je součástí služby pro doručování dokumentů v síti zajišťované Státní knihovnou v Maine. Poplatky za službu jsou však pro ni velmi vysoké, a to

i přesto, že stát Maine minimálně za poslední tři roky službu MVS dotoval částkou 100 000 dolarů (1 690 000,- Kč) ročně (Office of Legislative Information, 2011) a služba je také částečně dotována z federálních peněz (Maine State Library, c2010j). Knihovna tedy zvolila tu nejlevnější možnost. Dodávky knih jsou zajišťovány jednou týdně, což knihovnu přijde na 780 dolarů (13 182,- Kč) ročně. Pokud by knihovna chtěla službu využívat tři dny v týdnu, stálo by jí to 2 340 dolarů (39 546,- Kč) ročně a při pěti dnech v týdnu 3 900 dolarů (65 910,- Kč) ročně (Maine State Library, c2010k).

V tabulce 2¹⁴ (viz příloha str. 42) lze vidět počty poskytnutých i přijatých dokumentů od roku 2006 (Maine State Library, 2010c; 2010d; 2010e; 2010f). V roce 2009 poskytly veřejné knihovny v Maine průměrně 2 228 dokumentů a přijaly průměrně 2 512 dokumentů v rámci služby MVS.¹⁵ Veřejná knihovna ve Farmingtonu je v této oblasti pod průměrem, a to i přesto, že populace, které slouží, mírně převyšuje průměrnou populaci pro definovanou oblast.

V tabulce 2 také můžeme vidět, že v cirkulaci fondu existuje významný rozdíl mezi roky 2007 a 2008. Příčinu tohoto náhlého nárůstu cirkulace připisuje ředitelka i místní zpravodaj ekonomické krizi, která vede místní občany k levnější formě zábavy než doposud (Hanstein, 2009). Podle ředitelky knihovny se zvyšuje také počet uživatelů počítačů s přístupem k internetu (Coombs, 2011), to ale statistiky do roku 2009 nepotvrzují (Maine State Library, 2010c; 2010d; 2010e; 2010f).

I přesto, že by knihovna výdaje za služby mohla kompenzovat zvýšením registračního poplatku a také jeho plošným zavedením pro všechny registrované uživatele, nechystá se tento krok učinit. Coombsová se jasně vyjádřila, že služby knihovny by měly být poskytovány bezplatně; nechce rostoucí náklady přenášet na uživatele, zvláště v době ekonomické krize. Knihovna se v příštím roce raději zaměří na již zmiňovaný fundraising, aby výnosy z úroků dokázaly knihovně poskytnout dostatek prostředků pro její fungování (Coombs, 2011).

2. Profil Univerzitní knihovny A. Mantorové

První zmínky o Knihovně A. Mantorové sahají až do roku 1863. Ve své současné podobě, s výjimkou několika úprav, existuje od roku 1956. Největší stavební zásahy do knihovny, zaměřené na zvětšování prostor, probíhaly v letech 1963 a 1995 (Watt, 2008). Od té doby žádnými výraznými změnami neprošla. Knihovna vlastní asi 92 000 svazků a v roce 2010 sloužila potřebám 2 098 studentů (National Center for Education Statistics, 2009). Zprávy pro federální vládu uvádějí pouze počet zapsaných studentů; na počet uživatelů knihovny ani jejich složení se neptají. Nicméně počet uživatelů je nepochybně vyšší, protože knihovnu kromě studentů využívají jak

¹⁴ Ve většině položek lze vypočítat významné rozdíly mezi roky 2006 a 2007. Podle stávající ředitelky knihovny je to dáno tím, že knihovna s novým vedením přešla na jiný systém evidence statistických údajů, který by od roku 2007 měl být přesnější než systém dosavadní (Coombs, 2011). Relativní počty uváděných údajů v tabulce se vždy vztahují k předchozímu roku.

¹⁵ Průměr se v obou případech vypočítával pouze z 56 veřejných knihoven státu Maine, které společně spadají do obcí populací mezi 5 000 – 9 999. Farmington slouží komunitě s počtem 7 545 obyvatel, přičemž průměrná populace/výpočet obyvatel na jedno sídlo je 7 108 (Maine State Library, c2010c).

akademici, tak ostatní zaměstnanci univerzity a také veřejnost ve Farmingtonu – tato data bohužel knihovna k dispozici nemá (Brackett, 2011).

Zřizovatelem knihovny je Univerzita Maine ve Farmingtonu (zkratka UMF, tak i dále). Univerzita nefunguje samostatně, ale patří do veřejného¹⁶ Systému univerzit v Maine (anglická zkratka UMS, tak i dále), který je tvořen sedmi veřejnými univerzitami s odlišným zaměřením a devíti regionálními vysokoškolskými centry. Toto uspořádání má vliv především na oblast financování jednotlivých univerzit, tedy i UMF, a potažmo na fungování Knihovny A. Mantorové.

Příjmy celého UMS (University of Maine System, 2010a) tvořily v roce 2010:

- příjmy ze školného, ubytování a stravného 36 %,
- státní dotace 28 %,
- granty a smlouvy 23 %,
- prodej a služby¹⁷ 9 %,
- ostatní 5 %.

Z hlediska managementu financí se UMS stará o dotace přidělené z federální nebo státní úrovně a také o veškeré finanční dary, které nebyly darovány pro specificky stanovený účel. Toto dary jsou shromážděny na bankovním účtu a UMS využívá pouze výnosy z úroků. Příjmy ze školného, ubytování a stravného jsou v režii jednotlivých univerzit. Jejich výši každoročně navrhuje tajemník UMS a schvaluje správní rada, která také schvaluje rozpočty jednotlivých univerzit (University of Maine System, 2003a; University of Maine System, 2003b).

Dalo by se říci, že funkci ústřední knihovny pro UMS plní do jisté míry Knihovna Raymonda Foglera, která kromě své vlastní agendy zajišťuje pro všechny knihovny UMS vyjednávání s poskytovateli přístupu k elektronickým zdrojům. Vzniká zde tedy určité dilema, protože univerzity se liší svým zaměřením. Vyhovět každému s omezeným množstvím finančních prostředků bývá obtížné. V minulosti se často stávalo, že Knihovna A. Mantorové přestala odebírat tištěné časopisy, které byly dostupné v elektronické podobě v předplacených databázích, následující rok bylo toto předplatné zrušeno a nahrazeno jiným (Watt, 2008). Podle slov ředitele univerzitní knihovny jsou však knihovny v systému díky ekonomické krizi nuceny lépe spolupracovat; z toho důvodu spolu lépe komunikují i v této oblasti. Mimo to také někteří poskytovatelé/vydavatelé cítí dopady ekonomické krize a jsou ochotnější přistoupit na požadavky knihoven, které dříve nebrali v potaz (Roberts, 2011a).

2.1 Financování

Hlavní zdroj příjmů pro knihovnu zajišťuje univerzita jako zřizovatel knihovny. Tabulka 3 ukazuje přehled příjmů UMS a UMF a také výdaje univerzitní knihovny od roku 2006 (National Center for Education Statistics, 2009). Výdaje knihovny jsou v tabulce uvedeny pouze za roky 2006, 2008 a 2010 z toho důvodu, že knihovna vytváří výroční zprávu pro federální vládu vždy jednou za dva roky. Žádné další statistické či výroční dokumenty knihovna nepracovává.

¹⁶ Vysoké školy se v USA dle financování rozlišují na veřejné a soukromé. Veřejné jsou financovány z veřejných peněz, mají tedy nárok na příspěvky od státu, a soukromé jsou financovány pouze ze soukromých zdrojů. Školné je tradičně nižší na veřejných školách.

¹⁷ Jedná se například o prodej knih, které publikovali akademičtí pracovníci v univerzitním nakladatelství.

V tabulce 3 (viz příloha str. 42) lze vidět, že ekonomická krize se příjmů UMS nijak výrazně nedotkla; částky uvedené v tabulce se rok od roku mírně zvyšují. Nicméně podle sdělení ve výročních zprávách (University of Maine System, 2009; University of Maine System, 2010a) se krize v příjmech UMS projevila v roce 2009 na nižších dotacích od státu, které byly v roce 2009 sníženy o 3,5 % oproti předchozímu roku a v roce 2010 byly o 2 % nižší oproti roku 2009. Toto UMS kompenzoval jednak každoročním zvyšováním školného a poplatků za ubytování a stravu, jednak snahou o zvyšování objemu grantových prostředků.

Oproti tomu v tabulce 3 vidíme, že příjmy UMF od roku 2006 klesají, což je podle výroční zprávy zřejmě způsobeno snižujícím se počtem zapsaných studentů, a tím menšími příjmy ze školného, ubytování a stravného (University of Maine System, 2010a). Podle výše uvedeného je zřejmé, že právě tyto prostředky tvoří největší příjmy univerzit UMS. Menší výjimku tvoří příjmy v roce 2010, které jsou o 3 % vyšší než v předchozím roce. Důvodem byl, podle interní finanční analýzy z roku 2010, vyšší počet zapsaných studentů a tím také více prostředků z poplatků za školné, ubytování a stravu. Kromě toho byla také mírná zima, což přineslo UMF 25% úsporu prostředků za elektřinu a tepelné výdaje (University of Maine System, 2010b).

Financování knihovny zajišťuje samozřejmě univerzita. Prostředky, které knihovně každoročně poskytuje, pokrývají výdaje knihovny asi z 95 %, dalších 5 % je tvořeno financemi, které pocházejí z darů (Roberts, 2011b). Částka z darů se může vyšplhat až na 10 000 dolarů (169 000,- Kč) za rok (Watt, 2008). Podle ředitele knihovny jsou náklady na dokumenty a informační zdroje tvořeny 4/5 z prostředků poskytnutých univerzitou a 1/5 právě z darů (Roberts, 2011b).¹⁸

Z tabulky 4 (viz příloha str. 43) je patrné, že mezi lety 2006 a 2008 došlo k navýšení o 100 669 dolarů (1 701 813,- Kč) v položce „mzdy a výplaty“, mírné navýšení lze pozorovat také v položkách „hardware a software“, „Služby“ a „Provozní náklady“. To bylo umožněno jednak díky navýšení platů zaměstnanců ze strany univerzity, jednak proto, že na žádost studentů byla knihovně poskytnuta jednorázová finanční injekce ve výši 25 000 dolarů (422 500,- Kč) (Watt, 2008). V roce 2010 se výplaty v porovnání s rokem 2008 snížily o 10 %. Ke snížení došlo z důvodu nižšího počtu úvazků v knihovně oproti roku 2008 (viz oddíl 2.3 a Tabulka 6).

¹⁸ Americké akademické knihovny, které žijí převážně z darů, nejsou podle Walkera v době ekonomické recese ve výhodě. Knihovny velkých univerzit, které jsou z velké části financovány právě z darů, musely v době krize sahat k větším škrtům v rozpočtu, než knihovny, které byly z většiny finančně zajišťovány ze zdrojů univerzity a/nebo z poplatků studentů (Walker, 2011).

Zajímavé skutečnosti lze zjistit při detailnějším pohledu na prostředky vynaložené na předplatné časopisů a skutečné množství předplácených časopisů v tabulce 5 (viz příloha str. 43). Vidíme, že při minimálních nákupech se množství předplácených periodik dramaticky snižuje. Univerzitní knihovna původně odebírala tištěná periodika a zároveň zajišťovala přístupy k elektronickým databázím, které často odebíraná tištěná periodika obsahovaly. V tabulce 4 také vidíme, že od roku 2008 náklady na předplatné časopisů převýšily náklady na neperiodické dokumenty, což je způsobeno rostoucími cenami za předplatné. Rozhodnutí snížit výdaje knihovny tímto způsobem bylo podpořeno také daty získanými z průzkumu mezi studenty, který se zaměřil na studentské potřeby a preference ve vztahu ke knihovně. Z něj mimo jiné vyplynulo, že studenti upřednostňují elektronické dokumenty, a to jak knihy, tak časopisy. To, že knihovna na toto odpověděla, lze vypožorovat v tabulce 5 právě ze snižujícího se počtu tištěných časopisů a stále rostoucích částek určených na nákup elektronických periodik. V roce 2010 rovněž došlo k nákupu elektronických neperiodických dokumentů. Kromě snahy vyjít vstříc uživatelům přináší tento krok také výhody finanční, kdy ušetřené prostředky za tištěné duplikáty časopisů mohou být využity na nákup neperiodických dokumentů nebo na úpravy v prostorách knihovny. Výhodou je také úspora místa v knihovně a méně materiálu ke katalogizaci (Roberts, 2011a).

S výdaji v knihovně souvisí kromě mezd, výplat a nákladů na dokumenty a informační zdroje také prostředky vynaložené na vybavení knihovny samotné. V tabulce 4 lze vidět snižující se množství finančních prostředků na „provozní náklady“ knihovny. Podle slov ředitele se knihovna musela v tomto ohledu uskromnit a prostředky, které dříve vynakládala na nové vybavení, byly použity na předplatné časopisů (Roberts, 2011b).

Zajímavá je také položka HW a SW. Částky, které jsou zaznamenány v tabulce 4, jsou vynaloženy na HW a SW sloužící zaměstnancům knihovny a jsou financovány z rozpočtu knihovny. Pokud se jedná o technické vybavení knihovny určené studentům, jsou k dispozici jiné prostředky, které tabulka 4 nezahrnuje.¹⁹

Podle slov ředitele se knihovna už od svého vzniku potýká s nedostatkem financí. Důkazem toho je událost, kdy si sami studenti na univerzitě vyžádali finanční injekci pro knihovnu, protože si byli vědomi její situace. Podle Walkera je situace pro

¹⁹ Finance na tyto nákupy pocházejí ze školného, konkrétně z částky za jednu tzv. kreditní hodinu (viz dále). Dříve se z částky za kreditní hodinu odvádělo určité procento přímo do technologického fondu. V současnosti jde celá částka kreditní hodiny do společného fondu a univerzita vždy stanoví procento, které bude technologický fond tvořit. To bohužel znamená, že výše prostředků na techniku se může snižovat, pokud vedení univerzity uzná za vhodné peníze věnovat na jiné účely. Celkový objem technologického fondu tvoří asi 200 000 - 300 000 dolarů (3 380 000,- až 5 070 000,- Kč). Rozdělování prostředků z fondu se provádí na základě rozhodnutí komise, která prochází jednotlivé žádosti podané různými součástmi univerzity a rozhoduje o urgenci předložených požadavků. Žadostí je samozřejmě vždy více, než je prostředků ve fondu. Také knihovna tento fond využívá, podmínkou však je, že nákupy techniky musí být přímo k dispozici studentům, knihovna proto nemůže prostředky použít na vybavení pro zaměstnance (Cundick, 2011). Na vysokých školách v USA, podobně jako v České republice musí student splnit určitý počet kreditů, aby mohl studium úspěšně zakončit. Každý předmět má určitý počet vyučovacích hodin týdně. Pokud má předmět jednu vyučovací hodinu týdně, jedná o předmět za jeden kredit, pokud dvě hodiny, dva kredity atd. Hodiny v jednom týdnu se nazývají právě kreditními hodinami.

knihovnu, kdy rozpočet zůstává stejný po několik let, nepříznivá (Walker, 2011). Ceny dokumentů každý rok rostou a knihovna tak vlastně disponuje nižšími prostředky na nákup dokumentů. Ze statistických údajů vidíme, že v Knihovně A. Mantorové nenastaly žádné drastické škrty s výjimkou neperiodických dokumentů, nicméně je také zřejmé, že knihovna se snaží ušetřit na provozních nákladech a rušením předplatného tištěných periodik, přičemž ušetřené částky přesouvá na nákup elektronických časopisů.

Ani přes tato opatření se Knihovna A. Mantorové nechystá zavádět registrační poplatky pro své uživatele. U studentů především proto, že již platí školné. V minulosti vybírala knihovna registrační poplatky u uživatelů z komunity, když se ale později snažila získat více finančních prostředků pomocí fundraisingu, místní obyvatelé byli ke knihovně velmi štedří, a proto poplatky zrušila. Ze stejného důvodu je tedy nechce v současné době zavádět (Roberts, 2011a).

2.3 Lidské zdroje

Z tabulky 6 (viz příloha str. 44) je patrné, že počet zaměstnanců knihovny se oproti předchozímu roku snížil o 2,5 úvazku (National Center for Education Statistics, 2009).

V roce 2007 přijala knihovna pracovníka na pozici akvizitéra neperiodických dokumentů; v roce 2008 nabízela knihovna místo odborného knihovníka (konkrétně IT knihovníka), které se podařilo obsadit. V tomtéž roce dal jeden zaměstnanec ve vedoucí pozici výpověď z důvodu lepší pracovní příležitosti. Dále v roce 2008 musela knihovna z finančních důvodů pozici odborného knihovníka zrušit, a proto zaměstnanec, který tuto práci vykonával, prošel výběrovým řízením a přesunul se na nově dostupnou vedoucí pozici. Knihovna tak přišla o jednoho zaměstnance. V roce 2009 dal výpověď zaměstnanec zajišťující MVS z výpůjčního oddělení. Vedení univerzity nedovolilo knihovně vypsát na nově vzniklé místo výběrové řízení z finančních důvodů a knihovna přišla o dalšího zaměstnance. Ztráta pracovníka ve výpůjčním oddělení byla pro knihovnu citelná, a proto došlo v rámci knihovny k reorganizaci. Do roku 2010 zajišťovali v knihovně akvizici dva zaměstnanci, jeden pro periodika a druhý pro ostatní dokumenty. Akvizice byla svěřena pouze jednomu zaměstnanci, přičemž druhý se přesunul do výpůjčního oddělení. Celkem tedy knihovna přišla o dva zaměstnance a půl úvazku v rámci reorganizace. Tato ztráta měla a stále má dopad na celý chod knihovny. V roce 2011 se knihovně po třech letech podařilo opět prosadit výběrové řízení na místo IT knihovníka, který do knihovny nastoupil v srpnu 2011. Kromě stálých zaměstnanců zaznamenala knihovna také snížení počtů studentů – pomocníků v knihovně.²⁰ Knihovna v roce 2010 přišla o 7 vyškolených studentů, což

²⁰ Federální vláda zpřísnila podmínky k přijetí do programu „work study“, kdy si studenti prací na půdě kampusu přivydělávají na studium. To je, podle Brackettové, důsledkem ekonomické krize. Zařazení do programu se určuje na základě několika faktorů – příjmy studenta, pokud nežije s rodiči, příjmy rodičů, pokud s nimi sdílí domácnost, velikost studentovi rodiny a počet členů domácnosti, kteří studují na vysoké škole (Brackett, 2011; U.S. Department of Education, 2007).

je zhruba 25 % ze všech studentů pracujících v knihovně.²¹ V nadcházejícím semestru bude muset opět vyškolit nové studenty (Brackett, 2011; Roberts, 2011a).

2.2 Služby

Knihovna nabízí výpůjční, referenční, elektronické, kopírovací a tiskové služby. Dále knihovna vytváří na webu průvodce předplácenými databázemi, které studentům usnadňují orientaci v elektronických zdrojích. Kromě toho knihovna zajišťuje přípravu a vzdělávání v programu informační gramotnosti (University of Maine at Farmington, c2009).

V časopisu *American Libraries* z května 2010 (ALA, 2010) udávají akademické knihovny ve Spojených státech v době ekonomické krize větší návštěvnost (fyzickou i virtuální), vyšší počet poskytnutých referenčních služeb a více prezentací než v předchozích letech. Tabulka 7 (viz příloha str. 44), udávající data za Knihovnu A. Mantorové, však tyto trendy potvrzuje pouze v oblasti cirkulace fondu.²² Z tabulky je dále patrná nižší fyzická návštěvnost knihovny, což nutně nemusí znamenat menší využití, ale může souviset s rušením předplatného tištěných periodik, nákupem jejich elektronických verzí a tedy přesunem uživatelů spíše do elektronického prostředí. Tuto domněnku potvrzuje i fakt, že knihovna v letech 2009-2010 vytvořila na svém webu průvodce elektronickými zdroji. Podle ředitele to významně ovlivnilo jejich využití v porovnání s předchozím obdobím, kdy knihovna na zdroje upozorňovala pouze prostřednictvím tištěných brožurek (Roberts, 2011a).

Fakt, že knihovna přišla o dva zaměstnance, ovlivnil služby, které poskytuje. Všichni zaměstnanci (včetně akvizitera a katalogizátora) se teď musí podílet na přípravě a vyučování v programu informační gramotnosti a během semestru se také střídají v referenčního pultu. Dříve také jeden pracovník zajišťoval „noční službu“ do deváté hodiny večerní. I zde se v současné době musí střídat všichni zaměstnanci včetně sekretářky. Došlo i na zrušení jedné služby. Zaměstnanci dříve nabízeli studentům pomoc s ovládním software typu kancelářských balíků. Tuto službu už si kvůli nedostatku personálu nemohou dovolit. Ztráta zaměstnance, který měl zajišťovat fungování knihovny po stránce informační a výpočetní techniky, se odrazila především na stavu webových stránek. Prováděny byly pouze nezbytné aktualizace, jinak webové stránky nedoznaly žádné změny. Nejméně dva pracovníci na vedoucích pozicích považují místo odborného zaměstnance v oblasti IT za klíčové pro další rozvoj knihovny. Vnímají potřeby studentů, kteří se stále více přesouvají do virtuální sféry, a chtějí, aby knihovna dokázala být studentům dobrým partnerem na vysoké úrovni (Brackett, 2011) (Roberts, 2011a; Cundick, 2011). Vedení knihovny věří, že s nástupem nového zaměstnance v srpnu 2011 se situace zlepší.

²¹ Množství studentů, kteří v knihovně vypomáhají, se může každoročně měnit. Jejich počet závisí na potřebě knihovny, která určuje jejich výši každý rok podle potřeby roku předcházejícího. Obecně je to však 28 až 35 studentů (Brackett, 2011; Roberts, 2011a).

²² Statistiky Knihovny A. Mantorové uvádějí data pro referenční služby jen za rok 2010. Bohužel však neudávají data, která by informovala o využívání webových průvodců knihovny ani o využití samotných elektronických zdrojů.

Shrnutí a závěr

Článek je sondou do situace dvou amerických knihoven ve Farmingtonu ve státě Maine a vychází jednak z rozhovorů s knihovníky zkoumaných knihoven, jednak ze statistických dat shromažďovaných knihovnami.

Ve srovnání s veřejnými knihovnami v jiných oblastech Spojených států amerických (viz zmiňovaná literatura v úvodu), je na tom Veřejná knihovna ve Farmingtonu lépe. Nebyla nucena propouštět zaměstnance a tedy ani omezovat otevírací dobu knihovny, přerušit nebo úplně pozastavit provoz svých služeb. I přesto, že se knihovně daří každoročně přesvědčit městskou radu o mírném navýšení peněžních prostředků, čelí těžkostem při poskytování služby MVS, která je pro ni finančně náročná. Stejně jako jiné veřejné knihovny také potvrzuje trend vyšší návštěvnosti knihovny a vyšší cirkulace fondu jako přímý důsledek ekonomické krize. Kromě toho se jí podařilo získat šest notebooků a videokonferenční vybavení v rámci federálního grantu zaměřeného na boj proti důsledkům krize v USA.

Ani Knihovna A. Mantorové nemusela po vzoru jiných akademických knihoven v USA masivně propouštět zaměstnance či dělat výrazné škrty v rozpočtu (Walker, 2011). Krize se nicméně na knihovně podepsala v oblasti lidských zdrojů, kdy univerzita v jednom případě zrušila místo odborného knihovníka a ve dvou případech odmítla vypsát výběrové řízení na uvolněné pozice. K zaplnění jedné z pozic došlo až v srpnu roku 2011. Nedostatek lidských zdrojů v knihovně vedl ke zrušení doplňkové služby a také k vyšším časovým a pracovním nárokům na zaměstnance, především proto, aby mohla fungovat služba zajišťující informační gramotnost studentů a také, aby byla zachována otevírací doba knihovny. Statistická data nevykazují vyšší fyzickou návštěvnost knihovny, pouze cirkulace fondu je vyšší. Je pravděpodobné, že využití knihovny se přesouvá do virtuální roviny, ale to nelze z dostupných statistik posoudit, protože chybí data o využívání knihovních služeb a zdrojů v elektronickém prostředí. V oblasti finančních zdrojů nedošlo v knihovně k žádnému drastickému krácení rozpočtu ze strany univerzity, ale výdaje knihovny v roce 2010 se téměř rovnaly výdajům v roce 2006. Knihovna se musela uskromnit v nákladech na provozní výdaje a služby. Se situací se vyrovnávala především rušením předplatného tištěných periodik a nákupem elektronických databází, které plnotextové časopisy nabízí. Tím se jí podařilo část finančních prostředků ušetřit a použít právě na elektronické zdroje.

Otázkou zůstává, jaká bude situace knihoven v budoucnu. Oba ředitelé knihoven se shodli, že i když momentální situace jejich knihoven není alarmující, pravděpodobně se objeví dozvuky krize, které knihovny ovlivní ještě více.

Příloha

Tab 1. Příjmy a výdaje Veřejné knihovny ve Farmingtonu

	2006			2007			2008			2009		
	\$	%	Kč	\$	%	Kč	\$	%	Kč	\$	%	Kč
Příjmy celkem	181 461	100	3 066 691	186 469	100	3 151 326	195 142	100	3 297 900	247 223	100	4 178 069
z toho												
Dotace města	97 986	54	1 655 963	99 652	53	1 684 119	117 989	60	1 994 014	117 989	48	1 994 014
Ostatní příjmy	83 475	46	1 410 728	86 817	47	1 467 207	77 153	40	1 303 886	129 234	52	2 184 055
Výdaje celkem	180 921	100	3 057 565	186 984	100	3 160 030	189 674	100	3 205 491	207 775	100	3 511 398
z toho												
Mzdy a výplaty	98 323	54	1 661 659	103 144	55	1 743 134	101 769	54	1 719 896	105 197	51	1 777 829
Výdaje na fond	25 300	14	427 570	24 470	13	413 548	18 883	10	319 123	22 455	11	379 490
Ostatní	57 298	32	968 336	59 370	32	1 003 353	69 022	36	1 166 472	80 123	39	1 354 079
Rozdíl příjmů a výdajů	540		9 126	-515		-8 704	5 468		92 409	39 448		666 671

Tab 2. Služby Veřejné knihovny ve Farmingtonu

	Registrování uživatelé	%	Poskytnutých MVS	Přijatých MVS	Velikost fondu	%	Cirkulace fondu	%	Využití počítačů	%
2006	4416		0	N/A	26590		46553		6718	
2007	3696	-16,3	1	N/A	27396	3	30548	-34,38	4272	-36,41
2008	3697	0	2	N/A	28486	3,9	48635	59,2	4519	5,8
2009	4107	11,1	6	650	29283	2,8	49988	2,8	3934	-12,94

Tab 3. Příjmy UMFS, UMF a výdaje Knihovny A. Mantorové v tisících \$ a tisících Kč

	2006			2007			2008			2009			2010		
	\$	%	Kč	\$	%	Kč	\$	%	Kč	\$	%	Kč	\$	%	Kč
UMFS	604 000	100	10 207 600	621 000	100	10 494 900	645 000	100	10 900 500	658 000	100	11 120 200	684 000	100	11 559 600
UMF	42 343	7	715 597	41 054	7	693 813	n/a	n/a	37 592	6	635 305	38 703	6	654 081	
Knihovna	627	1	10 596	n/a	n/a	n/a	725	n/a	12 253	n/a	n/a	628	2	10 613	

Tab 4. Výdaje Knihovny A. Mantorové

Položky	2006			2008			2010		
	Š	%	Kč	Š	%	Kč	Š	%	Kč
Mzdy a výplaty	439 729	70	7 452 797	540 428	75	9 160 206	485 256	77	8 226 768
Knihovníci a odborný personál	211 027		3 576 202	231 766		3 928 413	197 317		3 345 206
Ostatní personál	168 171		2 849 936	228 807		3 878 518	210 080		356 159
Studenti na výpomoc	60 531		1 025 884	79 855		1 353 626	77 859		1 319 984
Knihy a neperiodické dokumenty	81 838	13	1 386 996	58 714	8	995 263	48 372	8	820 126
z toho	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Elektronické dokumenty	0		0	0		0	0		0
Audiovizuální dokumenty	10 184		172 598	3 995		67 707	3 165		53 661
Předplatné časopisů	77 771	12	1 318 064	96 388	13	1 633 758	81 625	13	1 384 014
z toho	1 575		26 693	11 785		199 753	14 123		239 447
Elektronické časopisy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dodávání dokumentů/MVS	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ochrana dokumentů	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní informační zdroje	8 371	1	141 863	0	0	0	0	0	0
HW a SW	0	0	0	1 056	0	17 898	3 150	1	53 406
Služby	7 500	1	127 102	9 163	1	155 319	6 079	1	103 061
Provozní náklady	11 473	2	194 454	19 359	3	328 148	3 638	1	61 677
Výdaje celkem	626 682	100	18 272 589	725 108	100	21 718 609	628 120	100	15 963 509

Tab 5. Změny v nákupu periodik a neperiodických dokumentů Knihovny A. Mantorové

	2006		2008		2010	
	Š	Kč	Š	Kč	Š	Kč
Nově zakoupené e-knihy	0	0	0	0	24 635	24 635
E-knihy celkem	0	0	0	0	24 635	24 635
Nově předplacené časopisy	4	0	3	0	7	0
Předplacené časopisy celkem	556	0	498	0	293	0
Aktuální předplatné časopisů	77 771	1 318 064	96 388	1 633 758	81 625	1 384 014
z toho	1 575	26 693	11 785	199 753	14 123	239 447
Elektronické časopisy	0	0	0	0	0	0

Pozice	2006	2008	2010
Knihovník	5,00	5,00	4,00
Odborný pracovník	0,00	0,00	0,00
Ostatní personál	7,50	8,50	7,00
Celkem	12,5	13,5	11

		2006	2008	%	2010	%
MVS	poskytnuté	3 126	2 953	-5,5	2 390	-19,1
	přijaté	7 454	7 791	4,3	5 654	-27,4
Cirkulace		17 207	17 120	-0,5	18 514	7,5
Návštěvnost/týden		3 752	3 414	-2,4	3 022	-11,5
Počet prezentací/rok		113	80		83	

Literatura

ALA. 2010. State of America's Libraries : Usage Soars, Funding Shrinks. *American Libraries*. 2010, Sv. 41, 5, str. 13-14. Dostupný z Academic Search Complete.

ALA. c2011a. Advocating in a Tough Economy Toolkit. ALA: *American Library Association*. [Online] c2011a. [Cit. 2011-09-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ala.org/ala/issuesadvocacy/advleg/advocacyuniversity/toolkit/index.cfm/>>.

ALA. c2011b. Standards & Guidelines. ACRL: *Association of Colleges and Research Libraries*. [Online] c2011b. [Cit. 2011-08-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/index.cfm/>>.

Bowdoin College. Library : Information for Guest Patrons. Bowdoin [Online]. [Cit. 2011-09-21] Dostupný z: <<http://library.bowdoin.edu/circ/guest.shtml#cards/>>.

Brackett, Janet. 2011. Mantor Library, 11 South Street, Farmington, Maine. 2011-11-22. Osobní komunikace.

Colby College. c2011. Access & Borrowing : Courtesy Cards. *The Libraries* [Online]. c2011. [Cit. 2011-09-21] Dostupný z WWW: <<http://libguides.colby.edu/content.php?pid=49614&sid=364550/>>.

Coombs, Melanie. 2011. Farmington Public Library, 117 Academy Street, Farmington, Maine. 2011-08-03. Osobní komunikace.

Cundick, Bryce. 2011. Mantor Library, 11 South Street, Farmington, Maine. 2011-08-03. Osobní komunikace.

Dowling, Michael a Clark, Larra. 2009. More Users With a Sinking Budget. U.S. Librarians Struggle Against the Financial Crisis. New Offerings and Strengthened Media Presence.

BuB : *Forum Bibliothek und Information*. 2009, Sv. 61, 11/12, str. 810-815. Dostupný v LISTA with Full Text.

-
- Farmington Public Library. c2010. Welcome. *Farmington Public Library* [Online]. c2010. [Cit. 2011-08-22] Dostupný z WWW: <<http://www.farmington.lib.me.us/>>.
- Fogler Library. c2000-2010. Circulation: Fogler Library Courtesy Cards. *Raymond H. Fogler Library* [Online]. c2000-2010. [Cit. 2011-09-21] Dostupný z WWW: <<http://library.umaine.edu/circ/default.htm#IdentificationCards/>>.
- Glazer, Gwen. 2009. Library scales back on books, journals, databases. *Chronicle Online* [Online]. 2009. [Cit. 2011-09-20] Dostupný z WWW: <<http://www.news.cornell.edu/stories/April09/LibraryBookCuts.gg.html/>>.
- Hanstein, Ben. 2009. Library reports uptick in circulation numbers; new plans. *The Daily Bulldog* [Online]. 2009-02-10 [Cit. 2011-08-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.dailybulldog.com/db/features/library-reports-uptick-in-circulation-numbers-new-plans/>>.
- Kniffel, Leonard; Bailey Jr, Charles W. 2009. Cuts, Freezes Widespread in Academic Libraries. *American Libraries*. 2009, Sv. 40, 6/7, str. 28-29.
- Maine Department of Labor. c2010a. Mass Layoff Statistics. *Center for Workforce Research and Information* [Online]. c2010a. [Cit. 2011-09-21] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/labor/cwri/mls.html/>>.
- Maine Department of Labor . 2010b. Local Area Unemployment Statistics (LAUS). *Center for Workforce Research and Information* [Online]. 2010b. [Cit. 2011-09-22] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/labor/cwri/laus.html/>>.
- Maine.gov. c2005. Maine InfoNet Download Library . *Maine InfoNet* [Online]. c2005. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/infonet/digital/audio.shtml/>>.
- Maine State Library. c2010a. Grant and Funding Sources. *Maine State Library* [Online]. c2010a. [Cit. 2011-09-19] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/lib/grants/index.shtml/>>.
- Maine State Library. c2010b. Minimum Public Library Standards : Achieving Quality Library Service in Maine. *Maine State Library* [Online]. c2010b. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/lib/standards/minstandards.htm/>>.
- Maine State Library. c2010c. FY 2009 Maine Public Library Statistics. *Maine State Library* [Online]. c2010c. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/lib/statistics/fy2009/index.shtml/>>.
- Maine State Library. c2010d. FY 2008 Maine Public Library Statistics. *Maine State Library* [Online]. c2010d. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/lib/statistics/paststats/fy2008/index.shtml/>>.
- Maine State Library. c2010e. FY 2007 Maine Public Library Statistics. *Maine State Library* [Online]. c2010e. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/lib/statistics/paststats/fy2007/index.shtml/>>.
- Maine State Library. c2010f. FY 2006 Maine Public Library Statistics. *Maine State Library* [Online]. c2010f. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/lib/statistics/paststats/fy2006/index.shtml/>>.
-

Maine State Library. c2010g. Data Definitions and Section Titles : Maine Public Library 2009 Survey. *Maine State Library* [Online]. c2010g. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/libraries/statistics/fy2009/defin09.htm/>>.

Maine State Library. c2010h. SCOOP - Maine Regional Library System Purchasing Cooperative July 1, 2009 - June 30, 2012. *Maine State Library* [Online]. c2010h. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/mlrs/services/scoop.htm/>>.

Maine State Library. c2010i. Maine State Library and the American Recovery and Reinvestment Act (ARRA), BTOP Grant. *Maine State Library* [Online]. c2010i. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/recovery/index.shtml/>>.

Maine State Library. c2010j. Interlibrary Loan (ILL) Van Delivery Service Participants. *Maine State Library* [Online]. c2010j. [Cit. 2011-08-30] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/libraries/interlib/delivery.shtml/>>.

Maine State Library. c2010k. Frequently Asked Questions : Interlibrary Loan and Van Delivery. *Maine State Library* [Online]. c2010k. [Cit. 2011-08-30] Dostupný z WWW: <<http://www.maine.gov/msl/libraries/interlib/faq.htm/>>.

National Center for Education Statistics. [2009]. Library Statistics Program : Compare Academic Libraries [Online]. [2009]. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <<http://nces.ed.gov/surveys/libraries/compare/>>.

ODER, Norman. 2006. ME Library Saved, Thanks to Kings Gift [online]. *Library Journal*. 2006-02-01. Přístupný v databázi Academic Search Complete.

Office of Legislative Information. [2011]. Sec. 1. Appropriations and allocations. *First Regular Session: 125th Maine Legislature* [Online]. 2011. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <http://www.mainelegislature.org/legis/bills/bills_125th/billtexts/HP076704.asp#TOP/>.

Office of the Revisor of Statutes. 2011. Title 27 : Libraries, History, Culture and Art. *Maine Revised Statutes* [Online]. 2011-02-09 [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <<http://www.mainelegislature.org/legis/statutes/27/title27sec121.html/>>.

Recovery.gov. [2009]. Recovery.gov: track the money. *The Recovery Act* [Online]. 2009. [Cit. 2011-08-30] Dostupný z WWW: <http://www.recovery.gov/About/Pages/The_Act.aspx/>.

Roberts, Franklin. 2011a. Mantor Library, 11 South Street, Farmington, Maine. 2011-08-03. Osobní komunikace.

Roberts, Franklin. 2011b. May I ask a favor? [online]. Zpráva pro: Andrea Watt. 2011-08-26. [Cit. 2011-08-29].

The National Bureau of Economic Research. [2008]. Determination of the December Peak in Economic Activity. *The National Bureau of Economic Research* [Online]. 2008. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: <<http://www.nber.org/dec2008.html/>>.

Town of Farmington. [2011]. *Annual Town Report 2010*. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.farmington-maine.org/2010%20Town%20Report.pdf/>>.

Towns, Steve. 2010. Keeping Library Doors Open. *Government Technology*. 2010, Sv. 23, 2, str. 6. Dostupný z Computers & Applied Sciences Complete.

U.S. Bureau of Labor Statistics. c1996-2011. County Employment and Wages in Maine: third quarter 2010. *Bureau Of Labor Statistics* [Online]. c1996-2011. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <http://www.bls.gov/ro1/meqcew.htm/>.

U.S. Department of Education. 2007. Federal Work-Study (FWS) Program. *ED.gov* [Online]. 2007. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <http://www2.ed.gov/programs/fws/index.html/>.

U.S. Department of Labor. c1996-2011. Minimum Wage Laws in the States. *United States Department of Labor* [Online]. c1996-2011. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <http://www.dol.gov/whd/minwage/america.htm/>.

University of Maine at Farmington. c2009. User Services. *Mantor Library* [Online]. c2009. [Cit. 2011-08-29] Dostupný z WWW: http://library.umf.maine.edu/user_services/index.php/.

University of Maine System. 2009. *Annual Financial Report: Year Ended June 30, 2009* [Online]. 2009. Dostupný z WWW: <http://www.maine.edu/pdf/2009AnnualFinancialReport.pdf/>.

University of Maine System. 2010a. *Annual Financial Report: Year Ended June 30, 2010* [Online]. 2010a. Dostupný z WWW: <http://www.maine.edu/pdf/annrpt10.pdf/>.

University of Maine System. [2010b]. Financial Analysis of FY2010 *Unrestricted Operations & State Fiscal Stabilization Funds: For Year Ended June 30, 2010* [Online]. [2010b]. Dostupný z WWW: <http://www.maine.edu/pdf/InternalOperatingResults2010.pdf/>.

University of Maine System. [2003a]. Finance and Administration. *University of Maine System* [Online]. [2003a]. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: http://www.maine.edu/system/oft/finance_treasurer.php?section=10/.

University of Maine System. [2003b]. Policy manual: Tuition. *University of Maine System* [Online]. [2003b]. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: http://www.maine.edu/system/policy_manual/policy_section703.php/.

University of Maine System. [2003c]. Benefits. *University of Maine System* [Online]. [2003c]. [Cit. 2011-08-26] Dostupný z WWW: <http://www.maine.edu/system/hr/bene.php/>.

Walker, Kizer. 2011. Collections and Content Provision in U.S. Academic Research Libraries: Crisis and Transition 2010. *Bibliothek Forschung und Praxis*. 2011, Sv. 35, 1, str. 95-99. Dostupný v LISTA with Full Text.

Watt, Andrea. 2008. *Rozdíly ve fungování české a americké knihovny na konkrétním případě (SWOT analýza)*. 2008. 95 s. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Vedoucí práce PhDr. Beáta Sedláčková, Ph.D.